

DRUGO LICE LJUBAVI

DR DŽINI SEJFER

Prevela
Žermen Filipović

Laguna

Naslov originala

Jeanne Safer

THE GOLDEN CONDOM AND

OTHER ESSAYS ON LOVE LOST AND FOUND

Copyright © Jeanne Safer 2016

Translation copyright © 2016 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Teriju Lohlinu,
mom treneru,
mom prijatelju,
mom nadahnuću*

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Beleška autorke

U ovoj knjizi promenjena su imena skoro svih intervjuisanih osoba, pacijenata i poznanika, kao i karakteristike po kojima bi mogli biti prepoznati.

Sadržaj

UVOD 13

PRVI DEO: BEZNADEŽNA LJUBAV

1. Ostaviti bezosećajne ljubavnike i loše prijatelje 19
2. O ljudskom robovanju: Opsesivna ljubav 25
3. Osveta je moja: Tamna strana odbačene ljubavi . . . 70
4. Neverstvo 87
5. Neuzvrćena ljubav: Moj Zlatni 102

DRUGI DEO: KOMPLIKOVANA LJUBAV

6. Muškarac koji nije mogao da voli. 139
7. Primamljivi mentor i strasni štićenik 162
8. Traumatično prijateljstvo 200

TREĆI DEO: OSTVARENA LJUBAV

9. Prvi brak u poznim godinama:
Trijumf nade nad očajem 229

10. Ljubav je jača od smrti	264
11. Voleti njega, mrzeti njegovu politiku: Kako liberalka i konzervativac ostaju u braku.	275
12. Spasti dobro iz propale ljubavi	284
IZJAVE ZAHVALNOSTI	289
O AUTORKI.	291

DRUGO LICE LJUBAVI

UVOD

Još jedna knjiga o ljubavi? Nijedna emocija nije toliko ucvelila, zbunila, uništila i nadahnula ljude koliko ljubav, niti je ijedna detaljnije analizirana. Ali ipak verujem da nam priče ljubavnika koje ćete naći na ovim stranicama mogu pružiti neke jedinstvene uvide.

Ovoj zastrašujućoj temi prilazim iz posebne perspektive – četrdeset godina radim kao psihoanalitičarka, istraživačica i učiteljica tumačenja snova i za to vreme sam lično pratila i olakšavala tihu borbu svojih pacijenata da stvore pravu ljubav tako što će razumeti zašto im ona izmiče. Takođe sam i sama provela šest decenija u toj borbi. Zlatni kondom iz [originalnog] naslova ove knjige glavni je akter priče o strasnoj i burnoj ljubavnoj vezi koju sam doživela kao devetnaestogodišnjakinja.

Jedna napomena: u ovoj knjizi o preljubi govorim samo usputno, a o mazohizmu samo u njegovoj emocionalnoj formi, gde su opsesivne i neuzvracene strasti ključni element, bez osvrta na sadomazohističko seksualno zadovoljavanje. Istražujem i odnose koji obično nisu obuhvaćeni

ispitivanjima o ljubavi, jer verujem da oni s klasičnom strasnom ljubavi imaju više zajedničkog nego što se obično misli. Ovo se odnosi na prijateljstvo i njegove neprijatne strane, kao i na suptilne (i često latentne) emocije između mentora i štíćenika, te pacijenata i terapeuta. U stvari, upravo me je veza između bliskog prijateljstva i seksualne strasti inspirisala da napišem ovu knjigu.

Tamna strana ljubavi – opsesivnost, neverstvo, osveta i neuzvrćena žudnja – privlači veliku pažnju zato što su ova mučna iskustva toliko uobičajena da retko koga zaobiđu, a svakome može koristiti da ih bolje razume. Posebno me fascinira koliko prošlost prožima sadašnjost, kao i razlozi zbog kojih volimo određene osobe, a iznad svega, kako mladi ljubavnici, koje su, kao što su i mene, privlačili jedino „pogrešni“ ljudi, uopšte uspeavaju da se izvuku iz ljubavnih nevolja kada vole one koji ne mogu uzvratiti na isti način.

Takođe sam poželeva da odam slavu vrstama ljubavi koje mi se najviše dopadaju. To je ljubav u poznom periodu života, ljubav koja odoleva sukobima i teškoćama, ljubav koja opstaje i posle smrti voljene osobe i ljubav koja se može povratiti čak i posle napuštanja i neverstva.

Ovde ćete naići na savremena i na tradicionalna istraživanja o nauci i psihologiji ljubavi (mnoga od njih napisali su moji omiljeni teoretičari psihoanalize), kao i moja sopstvena klinička zapažanja i objašnjenja zanimljivih i snažnih snova ljubavnikâ.

Tri dela knjige prate putanju od ljubavi koja nas muči, preko ljubavi koja nam pruža isto onoliko bola koliko i zadovoljstva, do ljubavi zbog koje vredi živeti. Videćete da su sredovečne i starije osobe u stanju da vole isto onako strasno kao i mlade – a često to čine mudrije.

Šta me je privuklo baš ovim pričama koje sam odabrala da ispričam? Mnoge su čudne, nerazumne, iznenađujuće. Između ostalih, upoznaćete ženu koja se osvetila suparnici upotrebivši ribu tilapiju u nestandardne svrhe, muškarca koji sebi nikad nije dozvolio da voli drugo živo biće, uključujući i svog psa, producentkinju koja je prvi put otkrila ljubav u pedeset šestoj godini života, novinarku koja je odlučila da se zauvek odrekne prijateljstva nakon što su je najbliže prijateljice izneverile kad je bila tinejdžerka, direktorku koja je otkrila svoju mladalačku strast prema seksepilnom zavisniku od heroina i lepu i šarmantnu urodu na internetu.

Moje dugogodišnje profesionalno iskustvo s ljubavnicima iznedrilo je optimizam koji se u ovoj knjizi krije čak i u najpogubnijim odnosima: verujem da je razumevanje oslobađajuće i da je ono zaslužno što ljudi ne moraju biti osuđeni da zauvek, slepo, iznova doživljavaju prethodne patnje.

Na svetu ne postoji uzbudljivija, strašnija i složenija tema od ljubavi, u svim njenim manifestacijama. Nadam se da će ovi eseji rasvetliti i mnoga ljubavna iskustva koja ste i sami doživeli.

PRVI DEO
BEZNADEŽNA LJUBAV

Prvo poglavlje

**OSTAVITI BEZOSEĆAJNE
LJUBAVNIKE I LOŠE
PRIJATELJE**

Žena koja mi je nekad bila najbliža prijateljica i osoba od poverenja jednom mi je, sasvim neočekivano, ostavila poruku na govornoj pošti da je u bolnici. Nismo se čule dve godine. Posle nekoliko dana uznemirenog premišljanja odlučila sam da joj ne uzvratim poziv.

Bila je to jedna od najtežih i najpametnijih stvari koje sam uradila u životu.

Isprva sam bila zahvalna – čak oduševljena – što joj ponovo čujem glas, što opet izgovara moje ime. „Zdravo, Džini“, rekla je, pomalo nadmenim tonom. Tako je, setila sam se, obično govorila kad joj je neugodno. „Trebalo da obavim neka ispitivanja – magnetnu rezonancu i još ponešto. Mislim da sam dobro. Razgovaraćemo za vikend.“ Moja prva reakcija bila je da je smesta nazovem. Ali nešto u njenoj poruci i načinu na koji ju je ostavila, i ono što je rekla i ono što je izostavila, nateralo me je da zastanem.

Nisam zaboravila naš poslednji razgovor, koji smo vodile dve godine ranije. I tada je govorila istim tonom. Tada sam ja bila u bolnici – čitavih mesec dana, s opasnim, ali izlečivim

oblikom leukemije – i zamolila sam je da me poseti kada su mi očajnički bili potrebni njeno društvo i prava hrana umesto bolničke, a ona nije ni došla, niti me nazvala, niti mi je nešto poslala, napustivši me u jednoj od najmračnijih noći mog života. Trebalo joj je dva dana da me nazove i izusti neki bedan izgovor (bila je velika saobraćajna gužva, bolnička hrana sigurno nije *toliko* loša, kao da je u tome stvar). Zvučala je ravnodušno, neodređeno, pomalo nestvarno i donekle odbrambeno, a vezu je prekinula što je brže mogla. Obećala je da će sve objasniti kasnije, ali se više nikad nije javila.

„Zašto bi je, za ime sveta, nazvala?“, rekao je moj suprug, koji je znao čitavu našu istoriju i lično bio svedok, i naše dugotrajne bliskosti i njene nagle propasti. „Budi oprezna.“ Njegova izjava delovala je toliko smelo, toliko konačno, toliko lišena svake nade. Njegove reči su me uznemirile i uplašile, jer nisam želela da njegova presuda bude istinita. Bila je to prilika da povratim jedinu ženu na svetu koja je govorila mojim jezikom, a mislila sam da sam je zauvek izgubila.

Bile smo kolegice i srodne duše više od dvadeset godina, jedna drugoj oslonac u životu. Razumela je ono o meni što sama nisam shvatala i nikad nisam upoznala nikog velikuđušnjeg, nikog ko se više radovao uspehu prijatelja niti ikog ko bi vas bolje utešio u nevolji od nje. Bila je pametna, sarkastična i pronicljiva. Dopadalo mi se što ne trpi budale. Naši razgovori su za mene predstavljali stimulans i utehu. „Nikad nisam ni sa kim razgovarala onako kako razgovaram s tobom“, rekla mi je jednom, a i ja sam se tako osećala. Ali čak i pre no što me je napustila, usled duge bračne krize koju je imala sve više se bavila samom sobom i postajala zahtevna, te sam, kako je vreme prolazilo, shvatala da su naši razgovori sve manje dijalozi. Njen „fartilj“ se, takođe, veoma skratio, a ja, koja sam se bavila problemima u vezama, nikad nisam

osećala da mogu pred njom da otkrijem svoje sve veće nezadovoljstvo, a da pri tom ne izazovem njenu srdžbu.

Uprkos njenom zapanjujućem ponašanju, nedostajala mi je toliko da nisam bila spremna da je se odreknem, pa sam je pravdala, pokušavajući da u najboljem svetlu prikažem tu poruku koja je trajala dvadesetak sekundi. Očigledno nisam zaboravljena, ona me traži, obraća mi se kad je u nevolji. Možda je i osećala sve što sam se nadala da oseća, ali to nije bila u stanju da pretoči u reči. Boravak u bolnici mora da ju je podsetio na mene. Možda se identifikovala sa mnom, žalila zbog svog postupka i želela da se pomiri. Mora da joj nije bilo lako da nazove; na kraju krajeva, rizikovala je da joj se javim na telefon, a onda bi morala da objasni svoje ponašanje. Bilo mi je drago što nisam odgovorila na poziv, jer bih, onako nespremna, sigurno sledila svoj prvi instinkt i razgovarala s njom, čak i da je savet bio jedino što joj je potrebno. Ali zar ne bi makar trebalo da je saslušam posle dve decenije bliskosti, da priznam da se trudi i pošaljem joj kratak imejl i pitam o čemu je htela da razgovara sa mnom?

Nisam odmah shvatala kakva je uistinu ta poruka: drska izjava egocentrične osobe koja me se sada setila samo da bi me iskoristila – da bi dobila podršku, pažnju, lekarsko mišljenje koje sam sa njom često delila. U njenom glasu i u njenim rečima nije bilo ni empatije ni izvinjenja – ni nagoveštaja spoznaje kako bih se mogla osećati kad me nazove posle dve godine, a i tada samo zato što sam ja njoj potrebna, što je ona sama u nevolji. Osoba koja je ostavila tu poruku, ma šta da mi je nekad značila, sada nije bila sposobna da se izvini; više nikad mi nije mogla biti pravi prijatelj, dostojan poverenja. Polako sam shvatala da osoba koju sam želela da vratim u svoj život više ne postoji i da nije postojala godinama.

Moja prva razborita misao bila je da ne uradim ništa, da sačekam i dobro razmislim o tome. Ako je iskrena, ako joj i dalje zaista nešto značim, sigurno će se ponovo javiti. Njenu poruku sam preslušala još dva puta i zamolila svog supruga da je i on poslušša, za slučaj da je pogrešno tumačim. Činilo mi se da je mnogo toga na kocki, pa sam smatrala da moram biti oprezna; jedan pogrešan korak i ona bi se mogla zauvek povući. Sudbina našeg odnosa, činilo se, bila je sasvim u mojim rukama, a sama ta pomisao trebalo je da me upozori na nepouzdanost takve veze.

Zatim su mi na pamet pale dve pesme. Pevala sam ih naglas, stalno i iznova. Glasno sam i neprestano pevala *Cry me a river* dok sam hodala po stanu i razmatrala koje mogućnosti imam na raspolaganju. Gorka, tužna pesma Džuli London slivala se u pesmu *You're No Good* Linde Ronštat, nezvaničnu himnu svih reformisanih mazohista, kao i onih koji su na dobrom putu da to postanu. Nisam pomislila na tu pesmu još od sedamdesetih i pevala sam je sa uživanjem.

Ali zašto, najednom sam se zapitala, pevam o kraju mučne ljubavne veze nakon što sam primila zagonetni poziv od bivše prijateljice? Zato što je stanje svesti koje je pobudila u meni bilo isto kao da sam ostavljena u ljubavnom odnosu. Osetila sam paralisnost, očajnički pokušavajući da vladam sobom, smišljala lažna opravdanja, bila besna, strepela da bi neki moj pogrešan potez mogao biti fatalan i da bi rastanak bio nepodnošljiv.

Taj isti hladni, bezobzirni ton kojim je ona govorila čula sam od prvog muškarca bez koga nisam mogla da živim. Bio je postdiplomac s drugog univerziteta na kratkoj studijskoj razmeni, graciozan, podrugljiv, zlatokos, vozio je motocikl, a ja sam bila osetljiva, usamljena, devetnaestogodišnja studentkinja druge godine. Brak mojih roditelja se raspadao i

neuspešno sam pokušavala da u ovom mladiću nađem utočište. Iako sam bila svesna da nikad neću moći da računam na njega, činila sam sve da kod njega pobudim žudnju, čak i kad mi je rekao da mu je stara devojka draža od mene. One noći pre no što je zauvek otišao iz grada, a to je bila najmračnija noć u mom životu (sve do one kad me je prijateljica napustila), čekala sam pored telefona koji nikad nije zazvonio. Kad je narednog jutra najzad došao da se oprosti, pre no što ode iz mog života, objasnio je da je proveo noć tešeći drugu ženu, takođe ucveljenu zbog njegovog odlaska. Bez reči protesta, suva oka, pustila sam ga da me poljubi na rastanku i obeća da će se javljati.

No čak ni to nije prekinulo moju čežnju za njim. Na moje zaprepašćenje, zaista mi je pisao i telefonirao mi tokom naredne godine, često da bi zatražio savet o drugim ženama i da bi mi pričao o svojim nevoljama s njima. „Ti si jedina osoba kojoj mogu da se otvorim“, rekao je. Uprkos svesni, godilo mi je da to čujem, jer je značilo da sam za njega posebna. Kad mi je prijateljica, decenijama kasnije, ostavila doslovce istu potuku, moja reakcija bila je identična. Kad se sledećeg leta vratio da me nakratko vidi, dočekala sam ga s mešavinom osvetoljubivosti i uzbuđenja – greška koju, zaklela sam se, neću ponoviti sa svojom prijateljicom.

Čitavo moje zrelo doba, duga karijera psihoanalitičarke i trideset tri godine braka sa čovekom koji me je svakog dana posećivao u bolnici, kao što je bio uz mene i svih ostalih dana, nisu presekli sponu žudnje, očaja, gneva i poniženja koje sam osećala prema davno izgubljenom ljubavniku, i za koja sam mislila da su pokopana još 1967. godine. Moja reakcija na prijateljičin poziv poput katapulte me je vratila njemu i razotkrila ranu koja nikad nije zacelila i koju nisam ni shvatala da imam. Znala sam obrise ove mladalačke

nesrećne veze, ali puno značenje i posledice tog iskustva ostali su neobrađeni i radioaktivni. Bio je to uspavani obrazac koji sam, mislila sam, odavno uništila, sve dok nisam čula njen glas i osetila se potpuno isto kao u prošlosti.

Paralele između ovo dvoje ljudi sa suprotnih krajeva mog života bile su i neobjašnjive i prosvetljujuće. Zajednički imenitelj bio je taj što su mi oboje delovali toliko značajno da bih uradila sve da ih zadržim i otišla toliko daleko da ignorišem informacije zbog kojih bi razumnija osoba pobegla glavom bez obzira. Neverstvo ne razlikuje pol, a seks je dovoljna, mada ne i nužna komponenta; žena vas može povrediti podjednako kao i muškarac, prijateljica podjednako kao i ljubavnik. Svako ko se oseća nezamenljivo ima moć nad vama, a beznađežnost vas može naterati da se ponašate podjednako loše po sebe.

Mazohizam uništava bez diskriminacije, a mrvice sa stola su iste, bilo da ih nudi voljena osoba koja vam skida zvezde s neba, a onda vam okrene leđa, ili blizak prijatelj koji vas visoko ceni, a onda nestane kad ste u nevolji. Mazohizam se može kriti iza najprivlačnijih fasada i može vas zavesti u svakom životnom dobu, ako ste tome skloni zbog već doživljenih iskustava. Prijateljska empatija, čak i posle mnogo godina, može biti podjednako varljiva i moćna kao i adolescentska strast, podjednako površna. A lek je isti – otići. Trebalo mi je gotovo pola veka da ovo shvatim i svega tri dana da to učinim.

Drugo poglavlje

O LJUDSKOM ROBOVANJU

OPSESIVNA LJUBAV

PRIMAMLJIVOST NEDOSTIŽNOG

Imao je divno telo (barem je ona tako mislila) i znao je – ili se činilo da poznaje – sopstveni um. Eksperimentisao je sa heroinom i nikad joj nije telefonirao, a poigravao se sa svakom ženom koja bi se zatekla u blizini. Zbog svih tih prepreka – koje bi užasnule i odbile svaku osobu koja nije zaneta njime – za naivnu, marljivu, nesigurnu i zanesenu devetnaestogodišnjakinju bio je naprosto fascinant i izuzetno poželjan.

I dalje je imao lepo telo i lepu suprugu, ali ovaj pedesetpetogodišnji glumac i bivši srceolamac zaljubio se u ambicioznu producentkinju, čije telo nije bilo samo lepo već i dvostruko mlađe od njegovog. Nakon kratke ljubavne veze, jurio je za njom beznađežno i bezuspešno još pet godina, vozio satima da bi je video tek načas, ugrožavao sve do čega mu je bilo

REKLAMA ILI PREBACITI
KLUBOVE???

Laguna Klub čitalaca

Postanite i Vi naš član!

Sva obaveštenja o učlanjenju i članskim pogodnostima možete pronaći na sajtu www.laguna.rs ili ih dobiti u našim klubovima:

BEOGRAD

Resavska 33
Knez Mihailova 40
Terazije 38
Makedonska 12
Bul. kralja Aleksandra 92
Bul. kralja Aleksandra 146
Stanoja Glavaša 1
TC Zira, Ruzveltova 33
RK Beograd Miljakovac,
Vareška 4
Požeška 118a
TC Aviv Park, Živka
Davidovića 86

NOVI BEOGRAD

Bulevar Mihajla Pupina 181
Immo Outlet centar,
Gandijeva 21

ZEMUN

Glavna 20
TC Zemun Park, Auto-put
za Novi Sad 124-126

NOVI SAD

Zmaj Jovina 12
BIG Shopping Center,
Sentandrejski put 11

NIŠ

Voždova 4
TC Stop Shop, Bulevar
Medijana 21g
TC Kalča, prizemlje,
lamela E, lok. 11

PANČEVO

TC Aviv Park, Miloša
Obrenovića 12

KRAGUJEVAC

Kralja Petra I 12

GORNJI MILANOVAC

Vojvode Milana 4

VALJEVO

Kneza Miloša 31

JAGODINA

Vivo Shopping Park
Stevana Ivanovića bb
„Til“, Kneginje Milice 83

POŽAREVAC

Stari Korzo 2

KRUŠEVAC

Mirka Tomića 89

KRALJEVO

Omladinska 37

UŽICE

Trg Svetog Save 46

LOZNICA

„Svet knjiga“, Trg
Jovana Cvijića 3

VRŠAC

Trg Sv. Teodora
Vršačkog 5

SREMSKA MITROVICA

Trg Svetog Stefana 32

ZRENJANIN

TC Aviv Park, Bagljaš
Zapad 5
„Teatar“, Trg Slobode 7

SUBOTICA

Korzo 9
TC Shoppi,
Segedinski put 88

ŠABAC

„Sova“, Trg dačkog bataljona 15

ČAČAK

Gradsko šetalište bb

ZAJEČAR

„Kaligraf“, Svetozara
Markovića 26

LESKOVAC

„BIGZ Kultura 27“,
Južni blok 1

BANJA LUKA

„Kultura“
TC Emporium,
Jovana Dučića 25
TC Konzum, Aleja
Svetog Save 69
Kralja Petra I
Karadorđevića 83

TUZLA

„Kultura“, TC Konzum,
II Korpusa armije BiH bb

SARAJEVO

„Kultura“
Alta Shopping Center,
Franca Lehara 2
TC Konzum, Ložionička 16

PODGORICA

„Narodna knjiga“
Novaka Miloševa 12
TC Bazar, Blaža Jovanovića 8

NIKŠIĆ

„Narodna knjiga“,
TC Laković, Bulevar 13. jul

Laguna

Posetite nas na internetu!

www.laguna.rs

Na Laguninom sajtu nalaze se informacije o svim našim izdanjima, mnogi zanimljivi podaci o vašim omiljenim knjigama i piscima, intervjui, prikazi knjiga. Možete da čitate besplatne odlomke iz svih naših izdanja, ali i da se zabavite učestvujući u nagradnim igrama koje svakodnevno organizujemo i dobijete knjige na poklon. Naravno, na sajtu možete da nabavite naša izdanja po najpovoljnijim cenama kao i da se učlanite u Lagunin klub čitalaca.

Laguna na društvenim mrežama

Saznajte prvi najnovije informacije o akcijama ili svojim omiljenim knjigama i piscima tako što ćete pratiti objave na našoj *Fejsbuk* stranici, prijaviti se na naš *Jutjub* kanal, pratiti naše *tvitove* ili objave na *Instagramu*.

laguna.knjige

laguna_knjige

lagunaknjige

IPLaguna

Dr Džini Sejfer
DRUGO LICE LJUBAVI

Za izdavača
Dejan Papić

Urednik
Srđan Krstić

Stručna redakтура
Vesna Ristić

Lektura i korektura
Jasna Dimitrijević, Saša Novaković, Dragoslav Basta

Slog i prelom
Saša Dimitrijević

Tiraž
1500

Beograd, 2016.

Štampa i povez
Artprint MEDIA, Novi Sad

Izdavač
Laguna, Beograd
Resavska 33
Klub čitalaca: 011/3341-711
www.laguna.rs
e-mail: info@laguna.rs

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd